

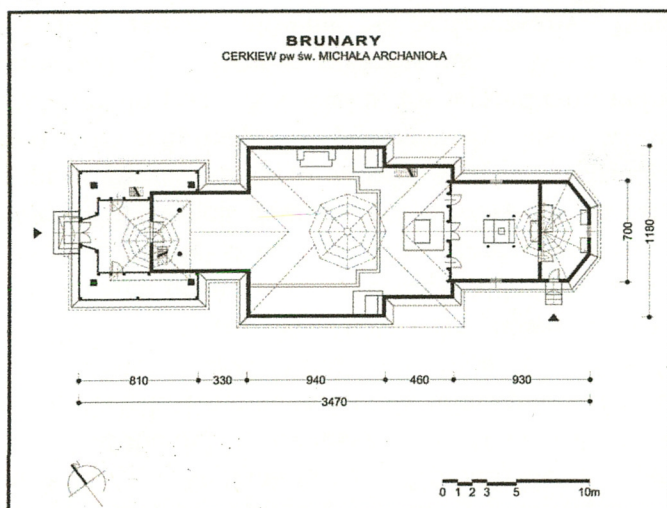
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO WPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

**D. CERKIEW GREKOKATOLICKA P.W. ŚW. MICHAŁA
ARCHANIOLA, OB. KOŚCIÓŁ P.W. NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY
WNIĘBOWZIĘTEJ**

1268/1

11. Materiały graficzne

2. Czas powstania

XVIII w.

3. Miejscowość

BRUNARY

11572

4. Adres

Brunary 45

nr ewidencyjny działki **414**

nr księgi wieczystej

5. Przynależność administracyjna
województwo **małopolskie**

powiat

Gorlice

gmina

Uście Gorlickie

6. Współrzędne geograficzne

N: 49°32'47.59" E: 21°01'57.22"

7. Poprzednie nazwy miejscowości

8. Właściciel i jego adres

**Parafia rzymsko-katolicka
p.w. NMP Wniebowziętej
Brunary 45
38-315 Uście Gorlickie**

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Formy ochrony

**Gmina Ewidencja Zabytków
Wojewódzka Ewidencja Zabytków
Rejestr Zabytków - A -1215/M 29.06.2010**

Wieś Brunary lokowana była na prawie niemieckim w 1335 roku przez króla Kazimierza Wielkiego. Wraz z lokacją erygowana i uposażona była parafia rzymskokatolicka, która przestała istnieć przed końcem XV wieku. Wraz z dotarciem na tereny dzisiejszej Łemkowszczyzny ludności wołoskiej (ruskiej) i osadzeniem jej w istniejących już miejscowościach, Brunary przeniesiono na prawo wołoskie jeszcze przed 1575 rokiem. Wieś wchodzi w skład „państwa muszyńskiego” biskupstwa krakowskiego. W 1616 roku bp Marcin Szyszkowski erygował we wsi parafię grekokatolicką. Około 1620 roku powstać miała w Brunarach pierwsza drewniana cerkiew p.w. Św. Michała Archaniola. Uposażenie parafii grekokatolickiej powiększył w 1641 roku biskup Jakub Zadzik. Kolejna świątynia miała powstać w 1653 roku, choć przypuszczalnie była to rozbudowa istniejącej świątyni. W 1659 roku nowe prawa dla parafii nadał bp Andrzej Trzebicki zakładając przy niej szkołę i powiększając jej uposażenie ziemskie. W dobrach biskupich Brunary znajdowały się do czasów rozbiorowych, kiedy to weszły w skład austriackiego funduszu religijnego i pozostawały jako własność funduszu do pocz. XX wieku. Po wysiedleniu ludności łemkowskiej z Brunar podczas akcji Wisła do wsi osadnicy polscy głównie z Sądecczyzny. Przejęto wówczas cerkiew grekokatolicką i zamieniono ją na kościół. W roku 1951 biskup tarnowski Jan Stepa erygował w Brunarach parafię rzymskokatolicką p.w. NMP Wniebowziętej. Dawna cerkiew grekokatolicka p.w. Św. Michała Archaniola, obecnie kościół rzymskokatolicki p.w. NMP Wniebowziętej swoimi początkami sięga 2 połowy XVII wieku.

c.d.wkł. 1

Sytuacja. Dawna cerkiew p.w. Św. Michała Archaniola, ob. Kościół rzymsko-katolicki p.w. NMP Wniebowziętej znajduje się w środkowej części wsi Brunary, po zachodniej stronie drogi prowadzącej z Uścia Gorlickiego przez Czarną i Brunary do Kąclowej i Grybowa. Cerkiew znajduje się na rozległej działce nr działka 414 o pow. 3193 m² o granicach wytyczonych murem ogrodzeniowym z bramami. Cerkiew jest orientowana.

Świątynia w typie budownictwa cerkiewnego łemkowskiego, wzniesiona tzw. w typie północno-zachodnim charakterystycznym dla ziem północno-zachodniej Łemkowszczyzny. Drewniana, konstrukcji zrębowej, z wieżą o konstrukcji słupowej, ze ścianami szalowanym deskami. Ściany świtanu wzniesione w konstrukcji zrębowej na podmurowaniu kamiennym. Szalunki ścian lakierowane olejno. Budowla pierwotnie trójdzielną, obecnie złożoną nietypowo z czterech części: nowszego, trójbocznie zamkniętego prezbiterium, starszego prezbiterium, które połączone jest z nawą wspólnym dachem oraz wieży z babińcem w przyziemiu. Wieża o ścianach pochyłych, szalowanych deskami, z nadwieszoną izbicą. Nad nawą i prezbiterium dachy namiotowe, łamane z odsadzkami, pobite gontem. Nakryte podobnie jak wieża baniastymi hełmami. Wnętrze świątyni nakryte jest stopami płaskimi. Otwory okienne w ścianach smukłe prostokątne, zamknięte górą półkoliście. Stolarka drobno kwaterowa, drewniana, lakierowana. Otwory wejściowe prostokątne. W babińcu znajduje się chór muzyczny wsparty na dwóch słupach, ozdobionych płaskorzeźbionym ornamentem roślinnym. Na ścianach polichromia ornamentalna pochodzi z różnych okresów. W nawie starsza datowana na koniec XVIII w., w prezbiterium o motywach architektonicznych rokokowo-klasycystyczna z 2 połowy XIX wieku wykonana przez art. Antoniego i Józefa Bogdańskich., zaś w babińcu wykonana w początku XX w.

Wypożyczenie wnętrza. Ikonostas barokowy z XVIII wieku, przekształcony w 1831 roku, ikonostas ustawiony między dawnym a nowym prezbiterium. Elementy konstrukcyjne są polichromowane na czarno, zaś detal snycerski jest pozłacany. Ikony *namiestne* przedstawiają Matkę Bożą, Chrystusa Błogosławiącego, św. Mikołaja i Michała Archaniola (patrona). Poniżej, w antepedium znajdują się przedstawienia: świętych Cyryla i Metodego, Igora i Olgi (?), Ofiary Abrahama oraz Chrystusa i Samarytanki. Wrota diakońskie pozbawione dekoracji ornamentальной przedstawiają pełne postacie Aarona i Melchizedeka. Ażurowe wrota carskie dekorowane są wicią roślinną z medalionami z wizerunkami Apostołów. Zgodnie z tradycją cerkiewną w kolejnym rzędzie znajdują się medaliony (*prazdniki*) przedstawiające najważniejsze święta w roku liturgicznym oraz centralnie umieszczona *acheiropita*. Dwa najwyższe rzędy ikon przedstawiają postacie Apostołów, Proroków i Ojców Kościoła. W zwieńczeniu ikonostasu znajduje się krucyfiks. Ołtarzyk (dawny *prestoł*) w prezbiterium z rzeźbionym i malowanym tabernakulum, nakryty dekoracyjnym baldachimem na czterech słupach. Ołtarze boczne przy tarczy: lewy barokowy z 2 połowy XVII wieku, w nim obrazem - ikoną Pieta, prawy ołtarz przy tarczy również z 2 połowy XVII wieku, w nim ikona Przemienienia Pańskiego. Ołtarz boczny na ścianie zachodniej nawy późnobarokowy z 2 połowy XVIII wieku z Obrazem Matki Bożej z Dzieciątkiem. Ambona barokowa z XVIII wieku, z malowanymi postaciami ewangelistów na parapecie. Na belce tęczowej znajdują się malowany Krucyfiks z malowanymi postaciami Matki Bożej i św. Jana Ewangelisty. Na południowej ścianie zawieszona ikona Opieki Bogurodzicy, zapewne z XVIII w. Dwa dzwony: starszy Niepokalane Poczucie NMP z 1882 r. zawieszony jako sygnaturka, nowszy św. Andrzej Apostoł odlany w 1952 r.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
ok. 980 m ³	zab. 186 ok. m ²	cerkiew grekokatolicka	kościół rzymskokatolicki
18. Stan zachowania		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
Zob. pkt. 12.		Stan zachowania dobry. Otoczyć opieką konserwatorską.	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

1. **Sad Rejonowy w Gorlicach. Wydział Ksiąg Wieczystych** – [REDACTED]
2. <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-215069> dostęp. 12.10.2019 r. (inwentaryzacja)

23. Bibliografia

1. R. Brykowski., Malowane cerkwie. „Ochrona Zabytków”, 32/3 (126), 1979.
2. Losy cerkwi w Polsce po 1944 roku. Pr. zb pod red. A. Marek, B. Tondos, J. Tur, K. Tur - Marciszek, Rzeszów 1998.
3. Brykowski R. Łemkowska drewniana architektura cerkiewna w Polsce, na Słowacji i Rusi Zakarpackiej. Ossolineum, Wrocław 1986.
4. Kryciński S. Zabytkowe cerkwie południowo-wschodniej Polski. OW „Rewasz”, Pruszków 2008.
5. Cerkwie drewniane Karpat. Polska i Słowacja, opr. zb., Pruszków 2003
6. Rocznik diecezji tarnowskiej na rok 1972, Tarnów 1972
7. ks. Rzepa J., Kornecki M., Dzwony Diecezji Tarnowskiej, Kraków 2001

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

1. <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-215069> dostęp. 12.10.2019 r. (inwentaryzacja)

21. Uwagi

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

tekst

dr Marek Grabski, październik 2019

plany, rysunki

j. w.

fotografie

j. w.

26. Załączniki

Załącznik nr 1 -c.d. opisów i ilustracje

Załącznik nr 2 ilustracje

Załącznik nr 3 ilustracje

Załącznik nr 4 ilustracje

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
BRUNARY	D. cerkiew p.w. Św. Michała Archaniola, ob. kościół p.w. NMP Wniebowziętej	c.d. opisu + ilustracje dodatkowe

c.d.pkt 12.

Przekształcona została przebudowami lub zbudowana od nowa jako trzecia budowla w 1797 roku. W 1831 roku miała być gruntownie rozbudowana i przekształcona popr. m.in. dobudowę nowego prezbiterium, wymianę dachów i wprowadzenie nowych stropów. Cerkiew odnawiana była jeszcze w k. XIX wieku oraz w latach 1950-tych, 19. tych i po 2000 roku. W 2013 roku wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Pozostaje ona świątynią świadczącą o koegzystencji wyznań i narodowości w granicach dawnej Rzeczypospolitej.

widok od północy

widok dopołudniowego-wschodu

Wkładkę założył dr Marek Grabski, X 2019 r.

Miejsce przechowywania negatywów. arch. aut.

widok od północnego-zachodu

widok od południowego-wschodu

zamknięcie prezbiterium

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
BRUNARY	D. cerkiew p.w. Św. Michała Archaniola, ob. kościół p.w. NMP Wniebowziętej	c.d. opisu + ilustracje dodatkowe

*Widok od północy**widok na nawę od północy*

wejście do przyziemia wieży

wejście do prezbiterium

okno w ścianie nawy

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
BRUNARY	D. cerkiew p.w. Św. Michała Archaniola, ob. kościół p.w. NMP Wniebowziętej	c.d. opisu + ilustracje dodatkowe

ołtarzyk w prezbiterium

ołtarzyk pomocniczy w prezbiterium

obraz Matki Bożej

ikonostas
Grupa Ukrzyżowania na belce tęczowej

ikonostas
widok babinca

1. Miejscowość

BRUNARY

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

D. cerkiew p.w. Św. Michała Archaniola,
ob. kościół p.w. NMP Wniebowziętej

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

c.d. opisu + ilustracje dodatkowe

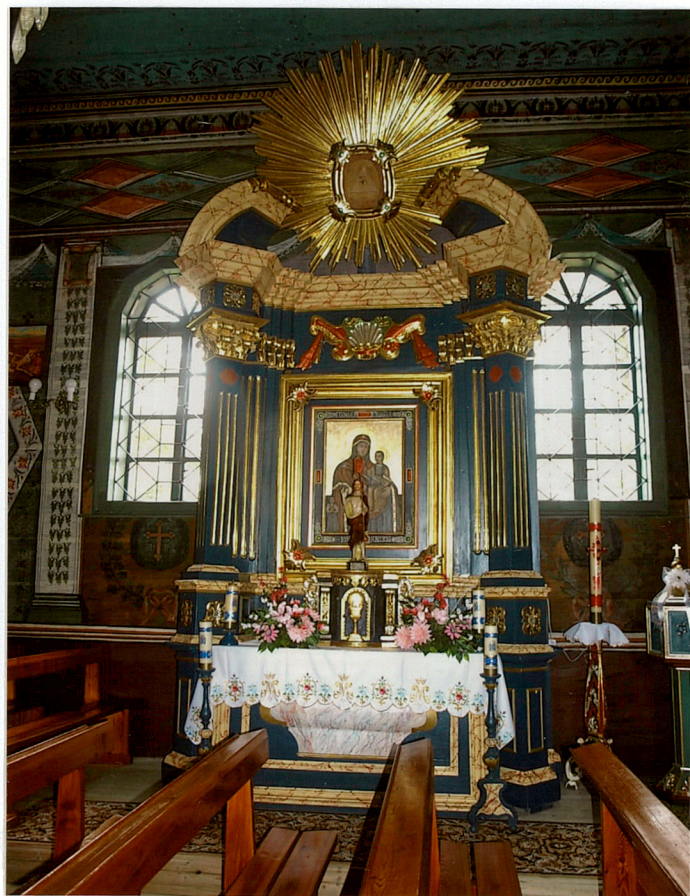
ambona

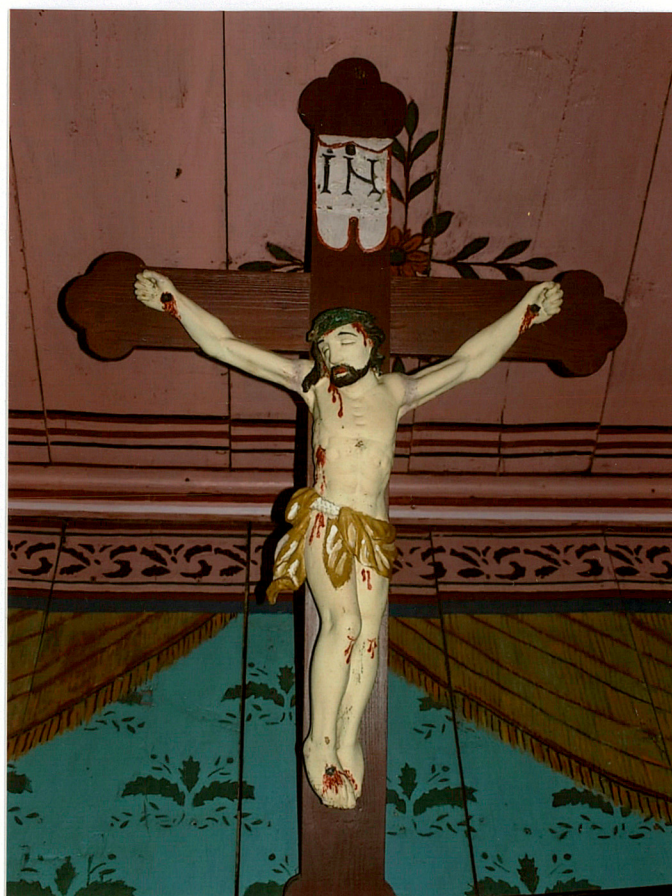
oltarz boczny przy tęczy - lewy

oltarz boczny przy tęczy - prawy

ołtarz na zachodnie ścianie nawy

krucyfiks w przedsionku (kruchcie)

figura św.. Franciszka z Dzieciątkiem